

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 23 май 2023 г.
(OR. en)

9616/23

RECH 190
EDUC 169
PI 77
DIGIT 96

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От:	Генералния секретариат на Съвета
Дата:	23 май 2023 г.
До:	Делегациите
№ предх. док.:	8827/23
Относно:	Висококачествено, прозрачно, отворено, надеждно и справедливо научно публикуване — Заключение на Съвета (одобрени на 23 май 2023 г.)

Приложено се изпращат на делегациите заключенията на Съвета относно висококачествено, прозрачно, отворено, надеждно и справедливо научно публикуване, одобрени от Съвета на неговото 3949-о заседание, проведено на 23 май 2023 г.

**ЗАКЛЮЧЕНИЯ НА СЪВЕТА ОТНОСНО ВИСОКОКАЧЕСТВЕНО, ПРОЗРАЧНО,
ОТВОРЕНО, НАДЕЖДНО И СПРАВЕДЛИВО НАУЧНО ПУБЛИКУВАНЕ**

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

КАТО ПРИПОМНЯ

- заключенията си от 1 декември 2015 г. относно интегритета на научните изследвания¹, в които се признава значението на отворената наука като механизъм за укрепване на интегритета на научните изследвания, и обратно;
- заключенията си от 27 май 2016 г. относно прехода към система на отворената наука², в които се признава, че отворената наука има потенциала да повиши качеството и въздействието от науката в полза на обществото;
- своята препоръка от 5 април 2022 г. относно изграждане на мостове за ефективно европейско сътрудничество в областта на висшето образование³, в която се подчертава значението на подкрепата за пилотното въвеждане и изпитването на решения с отворен код за преодоляване на общи предизвикателства, като по този начин се допринесе за оперативна съвместимост, цифрова готовност, суверенитет на данните и отговорност на системите за висше образование;

¹ 14853/15

² 9526/16.

³ ОВ С 160, 13.4.2022 г., стр. 1–8.

- заключенията си от 10 юни 2022 г. относно принципите и ценностите при международното сътрудничество в областта на научните изследвания и иновациите⁴, в които насърчава отворената наука с оглед на стремежа към реципрочна консолидация и разпространение на резултатите от научни изследвания чрез рамки и стратегии за открит и незабавен достъп до научни публикации, и подкрепя правата на изследователите да публикуват, споделят, разпространяват и съобщават открито резултатите и данните от тези научни изследвания, включително чрез обучение и преподаване, както и да се сдружават в представителни професионални или академични организации, без да бъдат ощетявани от системата, в която работят, от цензура или дискриминация;
- заключенията си от 10 юни 2022 г. относно оценка на научните изследвания и прилагане на отворената наука⁵, в които се подчертава необходимостта от безпрепятствен достъп и повторно използване на резултатите, публикациите и данните от публично финансирани научни изследвания за научноизследователски цели и се подчертават ползите от отворената наука и от незабавния свободен достъп до научни публикации, както и от многоезичието за по-широкото разпространение на резултатите от научни изследвания,

Към отворена, справедлива и устойчива система за научно публикуване

1. ПРИПОМНЯ, че научното публикуване в списания понастоящем е основното академично средство за разпространение на резултатите от научните изследвания и новите научни знания; ИЗТЪКВА ОТНОВО значението на ускоряването на прехода към отворена наука с цел подобряване на качеството, ефикасността и въздействието на научните изследвания чрез насърчаване на прозрачността, достъпността, многообразието, годността за повторно използване, възпроизводимостта и надеждността на резултатите от научните изследвания, както и че свободният достъп до научни публикации, включително повторното им използване, е един от основните елементи на системата на отворената наука и че са необходими действия, за да се гарантира, че научното публикуване подкрепя тези цели;

⁴ 10125/22.

⁵ 10126/22.

2. ОТБЕЛЯЗВА, че цифровият преход, макар и с предизвикателствата пред него, продължава да създава възможности за нови методи за ефикасно и ефективно научно публикуване, като например онлайн издателски инструменти, хранилища и платформи за широк набор от резултати от научни изследвания във всички области, както на национално, така и на европейско равнище, но че голяма част от настоящата система се основава на бизнес и оперативни модели, които все още не са реализирали напълно потенциала на цифровизацията, по-специално във връзка с разширяващия се набор от все по-важни научноизследователски резултати, като например набори от данни, софтуер и протоколи за научни изследвания; и ПОДЧЕРТАВА, че е важно да се инвестира в електронна инфраструктура, цифрови и иновативни инструменти и капацитет;
3. ИЗТЪКВА, че научното публикуване следва да подкрепя основните принципи на академична свобода, интегритет на научните изследвания и високи научни постижения, както и максималната достъпност и годността за повторно използване на резултатите от научните изследвания, като същевременно подкрепя научноизследователските общности и тяхното трансдисциплинарно сътрудничество, и ПОДЧЕРТАВА, че научните практики за гарантиране на възпроизводимост, прозрачност, споделяне, строгост и сътрудничество са важни средства за постигане на система за публикуване, отговаряща на предизвикателствата на демократичните, съвременните и цифровизираните общества; ИЗТЪКВА, че незабавният и неограничен свободен достъп следва да бъде норма при публикуването на научни изследвания, включващи публични средства, с прозрачно ценообразуване, съизмеримо с услугите за публикуване, и когато разходите не се покриват от отделни автори или читатели;

Подкрепа за многообразието и гарантиране на справедливост в научното публикуване

4. ОТЧИТА, че практиките на публикуване се различават в различните дисциплини и ИЗТЪКВА, че някои формати на публикуване като монографии, книги и документи с дълги текстови формати, особено в областта на социалните и хуманитарните науки, следва да продължат да бъдат подкрепяни, като същевременно се насърчава публикуването със свободен достъп и се дава възможност за съвместно съществуване на различни формати и за публикуване на различни езици;

5. ОТБЕЛЯЗВА, че настоящата система за научно публикуване се управлява от различни организации със стопанска и нестопанска цел и ОТЧИТА със загриженост, че увеличаващите се разходи за „стени за плащане“ за достъп до научни публикации и за научно публикуване водят до неравенства и стават неустойчиви за субектите, предоставящи публични средства за научни изследвания, и институциите, отговорни за изразходването на публични средства, като намаляват наличното финансиране за научни изследвания;
6. ПОДЧЕРТАВА значението на моделите за публикуване с нестопански, научен свободен достъп, при които не се начисляват такси на авторите или читателите и при които авторите могат да публикуват своите произведения без критерии за финансиране/институционални критерии за допустимост; ОТБЕЛЯЗВА разнообразието от модели, които не зависят от такси за обработка на статии или подобни единични такси, и ИЗТЪКВА, че е важно да се подкрепя разработването на такива модели, ръководени от публични научноизследователски организации;
7. ПОДЧЕРТАВА, че е от съществено значение да се избягват ситуации, при които изследователите са ограничени в избора си на канали за публикуване поради финансови възможности, а не поради критерии за качество, и при които достъпът до научноизследователски публикации е ограничен от „стени за плащане“; ПРИВЕТСТВА координацията в рамките на ЕС и със световните партньори за подкрепа на справедливостта в научното публикуване, като се взема предвид препоръката на ЮНЕСКО относно отворената наука⁶;

Повишаване на доверието и гарантиране на високо качество, прозрачност и интегритет на научното публикуване

8. ПОДЧЕРТАВА, че академичната свобода обхваща правото свободно да се определят научноизследователските въпроси, да се избират и разработват теории, да се събират емпирични материали, да се използват академични методи за научни изследвания, да се поставя под въпрос общоприетите становища и да се предлагат нови идеи, както и правото на споделяне, разпространение и публикуване на резултатите от тях, включително чрез обучение и преподаване, и ИЗТЪКВА, че всяко ограничаване на тези практики представлява заплаха за академичната свобода и за интегритета на научните изследвания;

⁶ [Препоръка на ЮНЕСКО относно отворената наука – Цифрова библиотека на ЮНЕСКО](#)

9. ПОДЧЕРТАВА, че строгата партньорска проверка следва да продължи да бъде от съществено значение за научното публикуване, като изследователите поемат отговорност за партньорската проверка и предоставят експертни съвети относно редакционните съвети, като гарантират научни стандарти, валидност и качество на научните изследвания; ПОДЧЕРТАВА, че партньорската проверка следва да продължи да изгражда и поддържа интегритета на научните изследвания и доверието в науката, включително чрез изтегляне на невалидни публикации; ПРИЗНАВА, че системата за партньорски проверки понастоящем е изправена пред различни предизвикателства, например увеличен брой подадени заявления и натрупана умора у проверителите; ПОДЧЕРТАВА необходимостта от насърчаване на прозрачността чрез открити практики за партньорски проверки и от признаване и възнаграждаване на изследователите за партньорски проверки;
10. ПОДЧЕРТАВА, че възпроизводимостта е ключова характеристика на качеството на научните изследвания, която е тясно свързана с прозрачността и интегритета на научните изследвания, и че липсата на възпроизводимост може да окаже отрицателно въздействие върху научния напредък и доверието в науката;

Следващи стъпки

Рамкови условия

11. НАСЪРЧАВА държавите членки и Комисията да засилят подкрепата за разработването на съгласувани институционални и финансови политики и стратегии по отношение на моделите за научно публикуване с нестопанска цел и свободен достъп в различни формати в Европа без разходи за авторите или читателите, както и да изготвят и прилагат пътни карти или планове за действие за значително разширяване на тези модели за публикуване;

12. ПРИВЕТСТВА въвеждането на права за вторично публикуване от редица държави членки в националното им законодателство в областта на авторското право, което дава възможност за свободен достъп до научни публикации, реализирани включително с публични средства; НАСЪРЧАВА Комисията, в контекста на действие 2 на ЕНП в политическата програма за ЕНП за 2022–2024 г., да проучи и предложи мерки на равнището на ЕС, насочени към премахване на пречките пред достъпа и повторното използване на резултати от научни изследвания с публично финансиране, както и публикации и данни за научноизследователски цели, като същевременно се гарантира съгласието на автора; ПРИКАНВА държавите членки да актуализират своите национални политики и насоки за свободен достъп, за да направят научните публикации незабавно свободно достъпни чрез отворени лицензи и да прилагат принципите FAIR (откриваеми, достъпни, оперативно съвместими и преизползваеми данни) и „открити доколкото е възможно, закрити доколкото е необходимо“ по отношение на научноизследователските данни, като вземат предвид препоръката на ОИСР относно достъпа до научноизследователски данни от публично финансиране⁷;
13. ПОДЧЕРТАВА необходимостта от промяна в научноизследователската култура, която признава разнообразните научноизследователски дейности, чиято основна цел е да се постигне максимално високо качество и въздействие на научните изследвания; Във връзка с това ПРИВЕТСТВА дейностите на Коалицията за напредък в оценката на научните изследвания (CoARA); и НАСЪРЧАВА тесния диалог между заинтересованите страни, държавите членки, Комисията и асоциираните държави при реформирането на оценката на научните изследвания в координация със световните партньори;
14. ОТБЕЛЯЗВА, че липсата на данни и надеждна информация относно състоянието на научно публикуване, включително разходите и библиометричните данни, възпрепятства напредъка в разработването, прилагането и оценката на политиката за свободен достъп и отслабва позицията на държавите членки и научноизследователските организации в преговорите с търговските издатели; ПРИЗНАВА текущите развития за наблюдение на напредъка към отворената наука в рамките на Европейския облак за отворена наука (EOSC) въз основа на национален мониторинг и общи качествени и количествени показатели; НАСЪРЧАВА държавите членки и Комисията да ускорят това развитие и да намалят разпокъсаността на инициативите за наблюдение, като включат наблюдението на отворената наука в механизма за наблюдение на ЕНП, както и да се стремят да гарантират, че данните от наблюдението са в съответствие с принципите FAIR;

⁷ [Препоръка на Съвета на ОИСР относно достъпа до научноизследователски данни от публично финансиране – ОИСР](#)

Способности: инфраструктури и умения

15. ПРОДЪЛЖАВА да насърчава държавите членки да подкрепят пилотното въвеждане на Open Research Europe (ORE) в колективна широкомащабна услуга с нестопанска цел за публикуване на научни изследвания със свободен достъп в полза на общественото благо и да насърчават и подкрепят други тематични и национални платформи и модели с нестопанска цел и свободен достъп, които предоставят висококачествени издателски услуги на изследователите и, когато е възможно и подходящо, са свързани на европейско равнище с цел повишаване на капацитета, ефикасността, използваемостта и разходната ефективност;
16. НАСЪРЧАВА държавите членки и Комисията да инвестират във и да насърчават оперативно съвместими инфраструктури с нестопанска цел за публикуване въз основа на софтуер с отворен код и отворени стандарти, за да се избегне зависимостта от услуги, както и от частни системи, и да свържат тези инфраструктури с EOSC;
17. НАСЪРЧАВА държавите членки и Комисията да разработят упражнения за взаимно обучение относно партньорските проверки, обхващащи принципи и практики, начини за насърчаване на прозрачността и за признаване и възнаграждаване на дейностите по партньорска проверка при оценяването на изследователите;
18. НАСЪРЧАВА държавите членки и Комисията да предприемат действия за насърчаване на изграждането на институционален капацитет и за повишаване на знанията на изследователите за правата върху интелектуалната собственост и тяхната стойност, включително последиците от прехвърлянето на авторски права от авторите към издателите и значението на стратегическото управление на интелектуалната собственост на изследователите за улесняване на незабавния и неограничен свободен достъп до научни публикации;
19. ПРИКАНВА държавите членки и Комисията да приведат своите политики и препоръки за свободен достъп и отворена наука в съответствие с Пакта за научни изследвания и иновации в Европа⁸ и Европейския етичен кодекс за интегритет на научните изследвания на Европейската федерация на академиите на науките и хуманитарните науки⁹, и ИЗТЪКВА, че при това е от съществено значение да се разработят обучения и материали, които подпомагат изследователите в усилията им да прилагат принципите на отворената наука, като същевременно гарантират спазването на високи стандарти за интегритет на научните изследвания;

⁸ OB L 431, 2.12.2021 г., стр. 1–9.

⁹ [ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf](#)

20. ПРИКАНВА държавите членки, в сътрудничество с Комисията, да разгледат по систематичен начин въпроса за недобросъвестните публикации и да насърчават и подкрепят обучението за отговорни, отворени и етични практики на публикуване за студенти и изследователи на всички етапи от кариерата, като по този начин им се предоставят уменията и компетентностите, от които се нуждаят, както и да гарантират подходящо обучение и осведоменост относно недобросъвестни, съмнителни, подвеждащи и нискокачествени издателски практики и тяхното отрицателно въздействие върху надеждността на научните изследвания.
-